

Partie antyunijne wobec konfliktu na Ukrainie: implikacje dla działań zewnętrznych Unii Europejskiej

Filip Tereszkiwicz

Politechnika Opolska

W artykule dokonano przeglądu postaw wobec konfliktu na Ukrainie, prezentowanych przez partie antyunijne obecne w PE. Analiza programów politycznych tych ugrupowań oraz wystąpień ich kluczowych reprezentantów pokazała, iż wobec konfliktu na Ukrainie wśród partii eurosceptycznych wykształciły się trzy grupy stanowisk: proukraińskie, neutralne i prorosyjskie. Analiza ta wskazuje również, że w ramach każdej z tych kategorii postawy poszczególnych partii mają zarówno elementy wspólne, jak i bardzo specyficzne. W świetle tych wniosków w artykule przedyskutowano możliwe polityczne implikacje tej sytuacji dla działań zewnętrznych Unii Europejskiej. Wzrost poparcia społecznego dla partii eurosceptycznych może negatywnie wpływać na funkcjonowanie Partnerstwa Wschodniego, prowadzić do złagodzenia sankcji nałożonych na Rosję, a w konsekwencji – do zakończenia izolacji Kremla. To ostatnie może wręcz w zachodnioeuropejskich członkach wspólnoty wytworzyć przekonanie o prawie Rosji do decydowania o przyszłości politycznej całego obszaru poradzieckiego. Jednakże wzrost pozycji partii eurosceptycznych jest raczej mało prawdopodobny. Przeciwnie, bardziej realne wydaje się to, że partie głównego nurtu politycznego w krajach europejskich zaczną przejmować niektóre elementy programów eurosceptycznych radykałów.

Słowa kluczowe: eurosceptycyzm, działania zewnętrzne Unii Europejskiej, Ukraina, Rosja

W minionych miesiącach w najbliższym otoczeniu Unii Europejskiej nastąpiły wydarzenia i procesy stanowiące dla niej ogromne wyzwanie i mogące zaważyć na jej przyszłości. Wybuch konfliktu na Ukrainie, pojawienie się Państwa Islamskiego oraz wzrastająca presja migracyjna na południowe granice Europy wydają się dla Unii dużo bardziej realnym zagrożeniem niż zmiany klimatyczne czy spadek znaczenia w globalnej gospodarce. Unia, która jeszcze do niedawna próbowała zdefiniować strategię w kontekście zmieniającego się ładu międzynarodowego, dyskutowała o wzrastającej konkurencji ze strony państw BRICS oraz chciała nadawać ton światowym negocjacom klimatycznym, nagle znalazła się w sytuacji zmuszającej ją do myślenia o swoim podstawowym bezpieczeństwie. U jej granic zaczął się rozciągać

niestabilny i nieprzychylny świat, grożący mniej lub bardziej realnie jej egzystencjalnym fundamentom. Co więcej, obok „barbarzyńców u bram” pojawili się „barbarzyńcy wewnątrzni” zyskujący coraz większą sympatię społeczną. Wybory do Parlamentu Europejskiego w maju 2014 r. bardzo wyraźnie uwidoczniły wzrastające w całej UE poparcie dla partii mniej lub bardziej nieprzychylnie do niej nastawionych. Tendencja ta została potwierdzona kolejnymi wyborami przeprowadzonymi w poszczególnych państwach członkowskich, w których dobre rezultaty uzyskiwały ugrupowania nie tyle nawołujące do zreformowania UE, ile wręcz negujące sens jej istnienia. Tak więc w minionym roku UE została postawiona przed niezwykle groźnymi wyzwaniem zewnętrznymi i wewnętrznymi. Niniejsza praca skupi się na jednym ich aspekcie, tj. konflikcie na Ukrainie i nastawieniu do niego partii antyunijnych¹. Nie jest bowiem wykluczone, iż część tych ugrupowań już wkrótce będzie rządziła niektórymi państwami członkowskimi lub miała pośredni wpływ na te rządy. Dlatego też tak istotne jest poznanie ich poglądów na toczący się tam konflikt i zdefiniowanie przeobrażeń, jakie mogą nastąpić w unijnej polityce zagranicznej w tym obszarze wraz ze zmianami politycznymi w państwach członkowskich.

Nastawienie proukraińskie czy antyrosyjskie? Obawy sąsiadów Rosji

Wbrew potocznej opinii wśród partii antyunijnych można znaleźć polityków i ugrupowania zajmujące proukraińskie stanowisko. Pojawiające się co jakiś czas doniesienia na temat wsparcia finansowego udzielanego przez Kreml niektórym środowiskom politycznym w Europie, czy też niezwykle atrakcyjne medialnie wypowiedzi działaczy głównych partii antyunijnych wytworzyły przeświadczenie, iż wszystkie one prezentują rosyjską optykę konfliktu na Ukrainie. Jednak pogląd ten jest daleki od prawdy, ponieważ w badanym środowisku można odnaleźć również ugrupowania przychylnie nastawione do przemian w Kijowie i podzielające tamtejszy sposób postrzegania wydarzeń na Krymie czy w Donbasie. Poglądy takie występują przede wszystkim wśród partii z krajów północno-wschodniej części basenu Morza Bałtyckiego. Jest to niewątpliwie związane z bliskim sąsiedztwem Rosji, a więc z potencjalnie większym zagrożeniem ze strony tego państwa.

Do partii antyunijnych odrzucających rosyjski punkt widzenia na toczący się na wschodzie kontynentu konflikt można zaliczyć trzy ugrupowania reprezentowane w Parlamencie Europejskim: łotewski Związek Zielonych i Rolników (*Zaļo un Zemnieku*

¹ Dla potrzeb niniejszej pracy przypisanie określonych ugrupowań do grona partii antyunijnych oparte zostało na skądinąd prostym kryterium przynależności frakcyjnej w Parlamencie Europejskim. Uznano, iż wybory do PE przeprowadzane w tym samym czasie we wszystkich państwach członkowskich dają porównywalne ze sobą wyniki. Biorąc pod uwagę założenia programowe oraz wypowiedzi liderów, za partie antyunijne uznano te, które przystąpiły do frakcji Europa Wolności i Demokracji Bezpośredniej, oraz ugrupowania niezrzeszone. Frakcja Europejskich Konserwatystów i Reformatorów nie została zaliczona do tej grupy, ponieważ w tzw. Deklaracji Praskiej partie ją tworzące zrywają do reformy Unii, a nie do jej likwidacji.

savienība)², litewską Partię Porządek i Sprawiedliwość (*Partija Tvarka ir teisingumas*) oraz Szwedzkich Demokratów (*Sverigedemokraterna*). Ich cechą charakterystyczną jest to, że dostrzegają w działaniach Kremla duże zagrożenie dla stabilności Europy, a przede wszystkim dla bezpieczeństwa własnego kraju³. Działacze tych partii uważają, iż rosyjska agresja na Ukrainę jest kolejną – po Gruzji – próbą odzyskania przez Moskwę swoich dawnych wpływów i dokonania rewizji granic powstałych po zimnej wojnie⁴. Według nich wiele państw europejskich niewłaściwie ocenia politykę Kremla i próbuje stosować do niego swoje własne standardy. To zaś powoduje, iż nie dostrzegają one, że Rosja stała się problemem długoterminowym i nie należy spodziewać się zmiany jej postępowania w najbliższym czasie. Zdaniem przedstawicieli tych partii musi to determinować wschodnią politykę Unii Europejskiej, a zwłaszcza politykę wobec Rosji^{5,6}. Widać więc bardzo wyraźnie, że partie te negatywnie oceniają obecne działania Kremla w ich najbliższym otoczeniu międzynarodowym. Sprawia to, iż są one dużo bardziej otwarte na argumenty przedstawiane przez stronę ukraińską i w pewnym stopniu przejawiają gotowość do wspierania jej na forum unijnym. Wyjątkiem w tym gronie są Szwedzcy Demokraci, którzy podkreślają, iż są zdecydowanie przeciwni rozszerzaniu Unii Europejskiej – niezależnie od tego, czy proces ten przybierze formę członkostwa czy stowarzyszenia – i z tego też powodu nie popierają Partnerstwa Wschodniego ani strategii Unii w stosunku do Ukrainy⁷.

Analizując podejście tych partii do wydarzeń na wschodzie kontynentu, należy jednak pamiętać o dzielących je różnicach. Związek Zielonych i Rolników tworzy koalicję rządową na Łotwie, a jej przedstawiciel jest ministrem obrony w tamtejszym gabinecie. Niewątpliwie tłumaczy to, dlaczego partia ta jest zdecydowanie

² Partia ta o tyle znajduje się w specyficznej sytuacji, że jako jedyna z grona analizowanych ugrupowań sprawuje rząd w swoim macierzystym kraju. To bardzo mocno determinuje jej pozycję i z pewnością wpływa na prezentowane stanowisko w analizowanym obszarze. Jednak w Parlamencie Europejskim – co dla niniejszej pracy jest istotną zmienną – reprezentowana jest przez deputowaną, która na początku kadencji należała do antyunijnej frakcji Europa Wolności i Demokracji Bezpośredniej, a występując z niej pod koniec października 2014 r., nie przystąpiła do żadnej z głównych grup parlamentarnych. Tak więc, ze względu na przyjęte zmiany, ugrupowanie to zostało zaliczone do stronnictw o charakterze antyunijnym.

³ B. Söder, M. Jansson, J. Ahl, *SD är inte putinvänliga*, <http://sverigedemokraterna.se/sd-ar-inte-putinvanliga/> (data dostępu: 11.04.2015); R. Vējonis, *Rietumi ir pielāvuši lielu kļūdu, vērtēto Krieviju pēc saviem standartiem*, <http://www.zzs.lv/index.php?p=8375&pp=11512&lang=1281&a=2&b=1&lb=54002> (data dostępu: 11.04.2015).

⁴ B. Söder, M. Jansson, J. Ahl, op.cit.; V. Mazuronis, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140715+ITEM-008+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 2.04.2015); R. Vējonis, *Rietumi...*, op.cit.

⁵ R. Vējonis, *Rietumi...*, op.cit.

⁶ V. Mazuronis, *Sytuacja na Ukrainie 10 lutego 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150210+ITEM-011+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 12.04.2015).

⁷ *Russia-index: 11 new EU-sceptic parties added*, <https://eublogg.wordpress.com/2015/01/10/russia-index-11-new-eu-sceptic-parties-added/> (data dostępu: 12.04.2015); K. Winberg, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150114+ITEM-007+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 12.04.2015).

najbardziej proukraińska z wymienionego grona, czy to kształtując określoną politykę w ramach łotewskiego rządu⁸, czy to przyłączając się do rezolucji w sprawie Ukrainy firmowanych przez główne frakcje Parlamentu Europejskiego⁹. Odpowiedzialność związana ze sprawowaniem władzy wymusza na niej dbanie o długofalowe interesy kraju i unikanie wolt politycznych, z czym mamy do czynienia w przypadku innych ugrupowań z tego regionu.

W przypadku litewskiej Partii Porządek i Sprawiedliwość można zauważyć, iż odgrywa ona zdecydowanie bardziej eksponowaną rolę w kwestii konfliktu na Wschodzie, niż wynikałoby to z jej potencjału politycznego. Na pewno ogromna w tym zasługa Valentinas Mazuronisa, który potrafił przekonać kolegów z frakcji Europa Wolności i Demokracji Bezpośredniej (Europe of Freedom and Direct Democracy, EFDD) do powierzenia mu roli głównego mówcy w czasie debat w PE dotyczących sytuacji na Ukrainie (debaty te odbyły się 14 stycznia 2015 r. i 10 lutego 2015 r.). Jest to o tyle istotne, iż polityk ten nigdy nie ukrywał swoich proukraińskich poglądów i konsekwentnie głosił je od początku konfliktu. Poza tym zasłynął listem otwartym do członków Parlamentu Europejskiego, w którym ostrzegał przed agresywną polityką Moskwy i wzywał do nałożenia na Rosję jak najostrzejszych sankcji ekonomicznych oraz do maksymalizacji wsparcia dla Ukrainy¹⁰. Tak więc fakt, że większość partii tworzących EFDD, mimo prezentowania nieco odmiennej optyki, zgodziła się na to, aby polityk ten wypowiadał się w jej imieniu, jest symptomatyczny. Nie oznacza to oczywiście, iż popierają jego wizję konfliktu, a raczej, że się jej nie sprzeciwiają i nie obawiają się prezentowania na zewnątrz pod swoim szyldem. Prawdopodobnie wynika to z pewnej ewolucji postrzegania konfliktu na wschodzie Ukrainy, która zaszła wśród tych partii na początku 2015 r.¹¹ To zaś pozwoliło Litwinowi przekonać partnerów do powierzenia mu roli głównego mówcy we wspomnianych debatach.

Oceniając podejście omawianych partii do konfliktu na wschodzie Europy, trzeba jednak pamiętać, iż mogą one w pewnym momencie zmodyfikować swoją interpretację zachodzących wydarzeń i pozbyć się przy tym zbyt proukraińskich polityków. O tym, że jest to prawdopodobne w przypadku litewskiej Partii Porządek i Sprawiedliwość, może świadczyć konflikt na tym tle między Rolandasem Paksasem a Valentinasem

⁸ R. Vējonis, *Krievijas agresija Ukrainā radīs ilgtermiņa sekas starptautiskajā drošībā*, <http://www.zzs.lv/index.php?p=8375&pp=11512&lang=1281&a=2&b=1&lbu=53847> (data dostępu: 20.04.2015); R. Vējonis, *Sabiedroto atbalsts ir svarīgs Latvijas drošībai*, <http://www.zzs.lv/index.php?p=8375&pp=11512&lang=1281&a=2&b=1&lbu=54057> (data dostępu: 20.04.2015).

⁹ I. Grigule, *Projekty rezolucji*, <http://www.europarl.europa.eu/meps/pl/124745/seeall.html?type=MOTION> (data dostępu: 10.04.2015).

¹⁰ *Lithuanian MEP addresses his colleagues about situation in Ukraine*, http://www.efdgroupp.eu/news/latest-news/item/lithuanian-mep-addresses-his-colleagues-about-situation-in-ukraine?category_id=381 (data dostępu: 10.04.2015).

¹¹ Kwestia ta zostanie omówiona w dalszej części artykułu.

Mazuronisem, który wybuchł w pierwszych miesiącach 2015 r.¹². Były prezydent Litwy zaczął atakować swojego długoletniego współpracownika¹³ za zbyt proukraińskie stanowisko, oskarżając przy tym litewskie władze o dozbrajanie „kijowskich bandytów” i dopuszczanie w ten sposób do „mordowania cywilów” w Donbasie. Według niego za to, co dzieje się na Ukrainie, odpowiadają Amerykanie, którzy zorganizowali przewrót na Majdanie¹⁴. Argumenty używane przez Rolandasa Paksasa zasadniczo są tożsame z argumentami przywoływanymi przez partie prorosyjskie, a stoją w całkowitej opozycji do poglądów Valentinas Mazuronisa. Ta zmiana tonu wypowiedzi byłego prezydenta Litwy może mieć swoje źródła w silnych więzach łączących tego polityka z Rosją, które m.in. stały się powodem jego impeachmentu¹⁵. Nie jest również wykluczone, iż chce on zyskać sympatię mniejszości narodowych w swoim kraju, które w dużym stopniu popierają politykę Kremla¹⁶. Biorąc pod uwagę charakter partii oraz to, że jej niekwestionowanym przywódcą jest Rolandas Paksas, w niedalekiej przyszłości może dojść do przeorientowania się tego ugrupowania w kierunku Rosji, a więc przejścia na pozycje prorosyjskie.

W przypadku Szwedzkich Demokratów pojawiają się pewne przesłanki wskazujące na to, iż duża część szeregowych działaczy tej partii wykazuje zrozumienie dla polityki prowadzonej przez prezydenta Rosji. Świadczą o tym przede wszystkim nieoficjalne wypowiedzi polityków tego ugrupowania, wpisy na Twitterze lub Facebooku¹⁷. Poza tym w głosowaniach dotyczących pomocy unijnej dla Ukrainy oraz umowy stowarzyszeniowej partia ta zachowywała się niejednoznacznie i albo była przeciw, albo wstrzymywała się od głosu¹⁸. Można więc przypuszczać, iż liderzy Szwedzkich Demokratów starają się pokazywać na zewnątrz jako umiarkowani politycy dostrzegający agresywne działania Rosji, co ma zapewnić im większe poparcie na arenie krajowej, ale zwykli członkowie akceptują działania Moskwy, podzielając stanowisko wielu antyunijnych

¹² J. Svirmelytė, *Rolando Pakso partijos lūpomis skamba Kremliaus demagogija?*, <http://zinios.tv3.lt/lietuva/zinia/2015/02/24/rolando-pakso-partijos-lupomis-skamba-kremliaus-demagogija> (data dostępu: 10.04.2015).

¹³ O wzajemnym zaufaniu może świadczyć to, że R. Paksas, obejmując stanowisko prezydenta Litwy, przekazał przywództwo w partii właśnie V. Mazuronisovi.

¹⁴ J. Ivanauskas, *Rolandas Paksas: „Apsimesdami didžiais valstybės gynėjais, kai kurie „patriotai” daro viską, kad būtų išprovokuotas karinis konfliktas su Rusija!”*, <http://www.laisvaslaikrastis.lt/news/2482/53/d,detalus/> (data dostępu: 23.04.2015).

¹⁵ Rolandas Paksas był w latach 2003–2004 prezydentem Litwy. Z urzędu został usunięty za złamanie konstytucji tego kraju, a czyny będące podstawą impeachmentu bezpośrednio wskazywały na jego silne związki z rosyjskimi grupami przestępczymi, a pośrednio ze służbami specjalnymi tego kraju.

¹⁶ A. Radczenko, *Donbas=Wilno?*, „Nowa Europa Wschodnia”, <http://www.new.org.pl/2114,post.html> (data dostępu: 25.04.2015).

¹⁷ *SD:s huvudvärk med „Putinisterna” gammal historia avslöjar Expo*, <https://eublogg.wordpress.com/2015/03/16/sds-huvudvar-k-med-putinisterna-gammal-historia-avslojar-expo/> (10.04.2015).

¹⁸ *Russia-index: 11 new EU-sceptic parties added*, <https://eublogg.wordpress.com/2015/01/10/russia-index-11-new-eu-sceptic-parties-added/> (data dostępu: 10.04.2015); *Macro-financial assistance to Ukraine*, <http://www.votewatch.eu/en/term8-macro-financial-assistance-to-ukraine-draft-legislative-resolution-vote-legislative-resolution-ordin.html#/> (data dostępu: 10.04.2015).

partii w Europie¹⁹. Tak więc w przyszłości partia ta może zmienić swoją interpretację wydarzeń na wschodzie kontynentu. Jednakże w tym przypadku wiele będzie zależało od nastrojów w szwedzkim społeczeństwie i od działań samej Rosji.

Wszystko to pokazuje, iż partie te – z wyjątkiem Związku Zielonych i Rolników – są wewnętrznie podzielone w ocenie zachodzących wydarzeń na Ukrainie. Z jednej strony w ich skład wchodzi politycy autentycznie albo koniunkturalnie podzielający ukraiński punkt widzenia na działania Kremla. Z drugiej zaś sporą siłą dysponują działacze wyrażający zrozumienie dla polityki Władimira Putina. Niemniej na pewno autentyczna jest obawa przed nieobliczalną Rosją, która w każdej chwili może ich kraj obrać za cel swoich działań. Ze zrozumiałych względów jest ona silniejsza w krajach bałtyckich niż w Szwecji. Jednak biorąc pod uwagę aktywność rosyjskich sił zbrojnych w basenie Morza Bałtyckiego²⁰, nie jest wykluczone, iż wkrótce obawa ta nasili się również wśród Szwedzkich Demokratów. Dużo więc zależy od rosyjskiej obecności w tym rejonie i podejmowanych mniej lub bardziej świadomie działań wzbudzających niepokój nawet u europejskich radykałów.

Nastawienie neutralne: wszyscy winni, a najbardziej Unia

Cechą charakterystyczną partii neutralnych jest to, iż nie opowiadają się jednoznacznie za którąkolwiek ze stron konfliktu na Ukrainie. Starają się one prezentować bardziej zrównoważone stanowisko, podkreślając złożoność sytuacji i odpowiedzialność wszystkich stron za rozwój wypadków. Nie można więc jednoznacznie powiedzieć, że są to partie prorosyjskie lub proukraińskie lub że prezentują rosyjski lub ukraiński punkt widzenia na ten konflikt. Starają się one raczej odgrywać rolę neutralnego obserwatora, zatroskanego rozwojem sytuacji na wschodzie kontynentu oraz kosztami, jakie w związku z tym ponosi UE i jej państwa członkowskie. Takie podejście jest widoczne zarówno wśród działaczy brytyjskiej Partii Niepodległości Zjednoczonego Królestwa (*United Kingdom Independence Party*, UKIP), włoskiego Ruchu 5 gwiazdek (*Movimento 5 Stelle*) czy holenderskiej Partii Wolności (*Partij voor de Vrijheid*). Mimo ogromnych różnic dzielących te ugrupowania w innych obszarach, w przypadku oceny ukraińskiego konfliktu można odnaleźć liczne elementy wspólne. Przede wszystkim partie te stoją na stanowisku, iż jedną z głównych przyczyn wybuch konfliktu na wschodzie Europy jest polityka UE, w tym bezpośrednio program Partnerstwa Wschodniego. Gdyby nie ta inicjatywa i usilne dążenie do zawarcia umowy stowarzyszeniowej z Ukrainą, być może nie doszłoby do odłączenia się Krymu i rebelii na wschodzie

¹⁹ Ciekawa analiza na ten temat, zob.: *Nya diskussioner om SD:s Putin-relation efter DN:s avslöjande*, <https://eublogg.wordpress.com/2015/02/16/nya-diskussioner-om-sds-putin-relation-efter-dns-avslojande/> (data dostępu: 10.04.2015).

²⁰ L. Anannikova, *Łotwa zauważyła u swoich granic rosyjskie okręty wojskowe. W Estonii i Finlandii mobilizacja*, „Gazeta Wyborcza” z 4.05.2015, http://wyborcza.pl/1,75477,17855951,Łotwa_zauwazyła_u_swoich_granic_rosyjskie_okrety_wojskowe_.html#ixzz3ZBflqkXS (data dostępu: 4.05.2015).

tego państwa²¹. Próbując zacieśniać więzy gospodarcze i polityczne z Ukrainą oraz ingerując w jej wewnętrzne sprawy, Unia sprowokowała Rosję do agresji na terytorium sąsiada²². W podkreślanie winy UE szczególnie zaangażowani są politycy UKIP, którzy uznają, iż jej wschodnia aktywność ma na celu przyłączenie kolejnego kraju do „imperium”, a co za tym idzie, jest motywowana wyłącznie własnym interesem. Według nich w tym konflikcie chodzi nie o suwerenność Ukrainy, ale o mocarstwowe ambicje Brukseli²³. Tak radykalne poglądy trudno znaleźć wśród Włochów, którzy obok UE winą za rozwój sytuacji obciążają w równym stopniu Stany Zjednoczone²⁴ i, generalnie, zmiany w globalnym układzie sił²⁵. Jednak, co istotne, partie te obwiniają też Rosję za eskalację konfliktu. Uważają, że Moskwa z coraz większą determinacją realizuje swoją mocarstwową politykę i jej celem jest odbudowanie wpływów z czasów ZSRR²⁶, a to zbliża owe partie do ugrupowań proukraińskich. Różnica jest jednak taka, iż zdaniem przedstawicieli omawianych partii wina za wybuch i eskalację tego konfliktu rozkłada się na wszystkich aktorów, chociaż poszczególni politycy mogą odmiennie rozkładać akcenty.

Drugą kwestią poruszaną przez niemal wszystkie partie neutralne są koszty ponoszone przez europejskie społeczeństwa w wyniku toczącego się konfliktu. Według polityków tych ugrupowań to mieszkańcy UE najsilniej odczuwają skutki wprowadzanych sankcji, a nie Amerykanie czy Rosjanie. Jednak o ile Włosi i Holendrzy skupiają się

²¹ D. Tamburrano, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140715+ITEM-008+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 9.04.2015); F.M. Castaldo, *Sytuacja na Ukrainie 15 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150115+ITEM-012-03+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 9.04.2015); *Spreektekst AO Oekraïne*, <http://www.pvv.nl/index.php/37-fj-related/raymond-de-roon/7481-oekraïne200314.html> (data dostępu: 9.04.2015).

²² Takie stanowisko zaprezentował rzecznik UKIP, zob. J. Crisp, *UKIP blames MEPs and Verhofstadt for deaths of Ukrainians*, <http://www.euractiv.com/sections/uk-europe/ukip-blames-meps-and-verhofstadt-deaths-ukrainians-311352> (data dostępu: 9.04.2015). Pojawia się również w wypowiedziach lidera tej partii N. Farage'a, zob. *Nigel Farage steps up his criticism of reckless EU foreign policy*, http://www.ukip.org/nigel_farage_steps_up_his_criticism_of_reckless_eu_foreign_policy (data dostępu: 9.04.2015).

²³ M. Hookem, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140715+ITEM-008+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 10.04.2015); B. Etheridge, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE–Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 11.04.2015).

²⁴ *Il colpo di Stato della CIA in #Ucraina, di Oliver Stone*, http://www.beppegrillo.it/2015/01/il_colpo_di_sta_1.html (data dostępu: 10.04.2015); F.M. Castaldo, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150114+ITEM-007+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 11.04.2015); D. Tamburrano, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150115+ITEM-012-03+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 11.04.2015).

²⁵ D. Tamburrano, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, op.cit.; F.M. Castaldo, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, op.cit.

²⁶ F.M. Castaldo, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, op.cit.; PVV, *Welk belang heeft de Nederlander bij sancties tegen Rusland?* <http://www.pvv.nl/index.php/37-fj-related/raymond-de-roon/7463-pvv-welk-belang-heeft-de-nederlander-bij-sancties-tegen-rusland.html> (data dostępu: 11.04.2015).

na ograniczeniu możliwości eksportowych europejskich przedsiębiorstw²⁷, o tyle dla brytyjskich eurosceptyków istotniejsze są wzrastające rachunki za energię i problemy z dostawami gazu²⁸. To podkreślanie kosztów społecznych wprowadzanych przez Unię Europejską sankcji jest typowe dla partii populistycznych, które jednocześnie mają charakter antyunijny. Uważają one bowiem, że oderwana od zwykłych ludzi Bruksela uczestniczy w globalnej rozgrywce, nie licząc się z kosztami społecznymi. Trudno więc się dziwić, że jest to jeden z elementów łączących tak odległe od siebie – a jednocześnie należące do jednej frakcji – partie jak Ruch 5 gwiazdek i UKIP.

Mimo wspomnianych już pewnych wspólnych elementów postrzegania konfliktu na Ukrainie można wskazać na różnice, które wynikają przede wszystkim z odmiennego podłoża ideologicznego. Na tle pozostałych partii antyunijnych wyróżnia się zwłaszcza Ruch 5 gwiazdek. Charakterystycznym elementem tego ugrupowania jest wiązanie konfliktu na Ukrainie z kwestiami ekologicznymi. Zdaniem włoskich polityków wydarzenia we wschodniej części kontynentu są dobrą okazją do przeglądu europejskiej polityki energetycznej i podjęcia działań prowadzących do samowystarczalności energetycznej UE, przede wszystkim promowania odnawialnych źródeł energii²⁹. Część działaczy tego ugrupowania obawia się również, iż zaostrzające się stosunki unijno-rosyjskie mogą doprowadzić do zacieśnienia więzi UE z Ameryką, co pociągnie za sobą akceptację dla pozyskiwania surowców energetycznych z łupków i tym samym doprowadzi do degradacji ekologicznej Europy³⁰.

Analizując stanowisko UKIP wobec konfliktu na Ukrainie, można zauważyć, że przez bardzo długi czas dla tej partii ważniejsze były zagrożenie związane z islamskim ekstremizmem i sytuacją w Iraku i Syrii. Dlatego lider tej partii Nigel Farage w swoich wypowiedziach podkreślał, iż przy rozwiązywaniu tych problemów Europa i Stany Zjednoczone mogą znaleźć w Rosji bliskiego sojusznika. Z tego też powodu państwa europejskie powinny raczej szukać z Kremlem porozumienia, niż zaostrzać konflikt poprzez wprowadzenie dodatkowych sankcji³¹. Trzeba jednak zaznaczyć, że wraz rozszerzaniem się konfliktu na Ukrainie i coraz bardziej widoczną obecnością tam rosyjskich żołnierzy zaszła istotna ewolucja w stanowisku UKIP. Partia ta zaczyna coraz wyraźniej krytykować Rosję i personalnie Władimira Putina, wskazując, że jest

²⁷ PVV, *Welk...*, op.cit.; I. Corrao, *Sanzioni Russia: come si mette?*, 3.02.2015, <http://selezione5stelle.com/sanzioni-russia-come-si-mette/> (data dostępu: 10.04.2015); *Tiip e la "guerra" contro Putin, per l'Italia un'eutanasia economica*, <http://www.beppegrillo.it/movimento/parlamento/esteri/2015/01/tiip-e-la-guerra-contro-putin-per-litalia-uneutanasia-economica.html> (data dostępu: 11.04.2015).

²⁸ M. Hookem, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, op.cit.

²⁹ D. Tamburrano, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, op.cit.; D. Aiuto, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE–Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 12.04.2015).

³⁰ F.M. Castaldo, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, op.cit.

³¹ N. Farage, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE–Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 12.04.2015).

on „przywódcą gangsterskiego państwa”, które sponsoruje terroryzm, a korupcja, zastraszanie i morderstwa są tam na porządku dziennym³². Według brytyjskich polityków społeczność międzynarodowa powinna podjąć kroki odwetowe, np. wprowadzając nowe sankcje³³. Tak więc w ciągu kilku miesięcy Rosja w oczach działaczy UKIP zmieniła się z cennego sojusznika w walce z terroryzmem islamskim w drugie pod względem kolejności największe zagrożenie dla Wielkiej Brytanii – tuż za radykalnym islamem³⁴.

Partia Wolności Geerta Wildersa koncentruje się głównie na obronie interesów holenderskiego podatnika, co jest jej cechą charakterystyczną i dotyczy w zasadzie wszystkich wymiarów polityki zagranicznej, zwłaszcza polityki wsparcia rozwojowego³⁵. Z tego powodu ugrupowanie to sprzeciwia się udzielaniu jakiegokolwiek pomocy Ukrainie, która łączyłaby się z kosztami dla budżetu tego kraju³⁶. Poza tym politycy tej partii, choć negują sens nakładania sankcji na Rosję, to jednak dopuszczają wprowadzenie zakazu eksportu uzbrojenia do tego państwa. Według nich dostarczanie broni służącej później do destabilizacji wschodniej części kontynentu byłoby niemoralne. Holendrzy krytykują również politykę wschodnią Unii, uważając, iż poniosła całkowitą klęskę. Przedstawiciele tej partii twierdzą, że trzeba na nowo przemyśleć relacje z Rosją i oprzeć je na realnych podstawach, a nie myśleniu życzeniowym³⁷.

Przedstawiona analiza pokazuje bardzo wyraźnie, iż omawiane partie starają się zajmować w miarę neutralne stanowisko wobec konfliktu na wschodnie kontynentu. Dostrzegają one negatywną rolę Rosji w eskalacji wydarzeń, ale podkreślają, że to UE i Stany Zjednoczone sprowokowały ją do obrony swojej strefy wpływów. Widać więc tutaj pewne – wspólne dla tych partii – dążenie do odróżnienia się od Europejskiej Partii Ludowej i socjalistów, którzy w większości popierają wiązanie Kijowa z Unią³⁸. Należy jednak pamiętać, iż partie te, szczególnie dwie największe, nie są typowymi ugrupowaniami politycznymi, posiadającymi spójny program popierany przez tworzących je członków. Zarówno Ruch 5 gwiazdek, jak i UKIP dopuszczają dużą swobodę poglądów, co sprawia, że w ich szeregach można znaleźć zarówno osoby zafascynowane

³² G. Batten, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150114+ITEM-007+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 12.04.2015).

³³ J. Arnott, *Sytuacja na Ukrainie 15 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150115+ITEM-012-03+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 12.04.2015).

³⁴ *Senior Ukup politician lauds Vladimir Putin's leadership*, „The Guardian” z 10.04.2015, <http://www.theguardian.com/politics/2015/apr/10/ukip-diane-james-praises-vladimir-putin> (data dostępu: 12.04.2015).

³⁵ Zob. *Wat wil de PVV?*, <http://geertwilders.webklik.nl/page/standpunten> (data dostępu: 10.03.2015).

³⁶ *Spreektekst Geert Wilders bij debat Oekraï*, <http://www.pvv.nl/index.php/36-fj-related/geert-wilders/7443-spreektekst-geert-wilders-bij-debat-oekraine.html> (data dostępu: 12.04.2015).

³⁷ PVV, *Welk...*, op.cit.

³⁸ *EPP, S&D, ECR, ALDE, Greens/EFA groups push through EU-Ukraine Association Agreement*, <http://www.votewatch.eu/blog/epp-ecr-ecr-alde-greensefa-groups-push-through-eu-ukraine-association-agreement/#sthash.nLgK4rGw.dpuf> (data dostępu: 12.04.2015)

Władimirem Putinem (Nigel Farage³⁹, Diane James⁴⁰ z UKIP czy Beppe Grillo z Ruchu 5 gwiazdek⁴¹), jak i uznające go za zagrożenie dla pokoju międzynarodowego. Wydaje się, iż należy to tłumaczyć pewną fascynacją silnym rosyjskim liderem oraz podzieleniem prezentowanych przez niego konserwatywnych poglądów. W większości są to bowiem partie – z wyjątkiem Ruchu 5 gwiazdek – radykalnie prawicowe, a więc niechętnie zachodzącym zmianom cywilizacyjnym. Nie jest zatem wykluczone, że gdy będzie to dla nich korzystne, zaczną przejawiać silniejsze prorosyjskie nastawienie, zwłaszcza jeśli będzie się to wiązało z możliwością poprawienia sytuacji ekonomicznej w ich własnych krajach. Wydaje się również, iż będą one podążały za nastrojami społecznymi i zmęczeniem tematem ukraińskim w ich ojczyznach – co jest możliwe w kontekście nasilającej się presji migracyjnej na Unię. Może to skutkować przejściem na pozycje prorosyjskie.

Nastawienie prorosyjskie: za wszystkim stoją Amerykanie

Z niezwykle interesującą sytuacją mamy do czynienia w przypadku partii prezentujących swego rodzaju prorosyjską wizję tego konfliktu. Do tej grupy należy zaliczyć takie ugrupowania, jak: francuski Front Narodowy (*Front National*), belgijski Interes Flamandzki (*Vlaams Belang*), włoską Ligę Północną (*Lega Nord*), polski KORWIN/ Kongres Nowej Prawicy, Wolnościową Partię Austrii (*Freiheitliche Partei Österreichs*, FPÖ), węgierski Jobbik (*Jobbik Magyarorszáért Mozgalom*), grecki Złoty Świt (*Laikós Síndesmos – Chrysí Avgí*), Komunistyczną Partię Grecji (*Kommounistikó Kómma Elládas*), Narodowodemokratyczną Partię Niemiec (*Nationaldemokratische Partei Deutschlands*, NPD) oraz należącą do frakcji EFDD czeską Partię Wolnych Obywateli (*Strana svobodných občanů*). Analizując wypowiedzi działaczy tych ugrupowań, można zauważyć, że wyrażają oni dosyć spójne stanowisko, powtarzając niejednokrotnie podobne argumenty. Uważają oni m.in., że za destabilizacją sytuacji na Ukrainie⁴²

³⁹ Zob. Nigel Farage: *I admire Vladimir Putin*, „The Guardian” z 31.03.2014, <http://www.theguardian.com/politics/2014/mar/31/farage-i-admire-putin> (data dostępu: 12.04.2015).

⁴⁰ *Senior Ukip...*, op.cit.

⁴¹ *Beppe Grillo certifica la svolta filo-Putin?*, <http://www.meltybuzz.it/beppe-grillo-certifica-la-svolta-filo-putin-a142789.html> (data dostępu: 12.04.2015).

⁴² *Le Pen says Washington attempting to start 'war in Europe'*, <http://rt.com/news/230503-le-pen-us-lackey/> (data dostępu: 17.04.2015); *Vilimsky: Rolle der NATO in der Ukraine bedenklich*, http://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20150311_OTS0168/vilimsky-rolle-der-nato-in-der-ukraine-bedenklich (data dostępu: 17.04.2015); *The KKE denounces the imperialist intervention EU-USA-NATO in Ukraine*, <http://inter.kke.gr/en/articles/The-KKE-denounces-the-imperialist-intervention-EU-USA-NATO-in-Ukraine/> (data dostępu: 17.04.2015); J. Korwin-Mikke, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE-Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 16.04.2015); *Ucraina, ammissioni Biden, Pini (In): Mogherini mente, sanzioni a Russia pilotate da usa*, <http://leganord.org/index.php/notizie/le-news/13287-ucraina-ammissioni-biden-pini-ln-mogherini-mente-sanzioni-a-russia-pilotate-da-usa> (data dostępu: 17.04.2015); U. Voigt, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140715+ITEM-008+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 17.04.2015);

stoją Stany Zjednoczone i NATO. To one bezpośrednio⁴³ lub pośrednio⁴⁴ wywołały niepokoje w tym państwie. Interesujące jest to, iż w odróżnieniu od partii o nastawieniu neutralnym w dużo mniejszym stopniu posługują się argumentem wskazującym na odpowiedzialność UE w wywołaniu tego konfliktu, choć i takie wypowiedzi można znaleźć. Jest ona oskarżana raczej o naiwność, ponieważ mieszając się w ten konflikt i nakładając sankcje na Moskwę, tak naprawdę działa w interesie Waszyngtonu, a przy tym ponosi większość kosztów⁴⁵. Tak więc o ile partie neutralne przypisują UE poniekąd demoniczne cele w polityce wschodniej, o tyle większość partii prorosyjskich raczej podkreśla jej brak samodzielności na arenie międzynarodowej⁴⁶. Elementem łączącym obydwie grupy jest odwoływanie się w pierwszej kolejności do kosztów, jakie ponoszą społeczeństwa ich krajów w związku z nałożonymi ograniczeniami w handlu z Rosją. Ich zdaniem z tego właśnie powodu UE nie powinna się angażować w sprawę Ukrainy⁴⁷. Podstawą do rozwiązania konfliktu mogą być porozumienia wynegocjowane w Mińsku, lecz powinna za nimi iść zachęta ze strony Europy⁴⁸.

Wymienione wcześniej ugrupowania prezentują zdecydowanie silniejsze prorosyjskie i zarazem antyamerykańskie stanowisko niż partie neutralne. Widać też bardzo wyraźnie, że ich argumenty pokrywają się z rosyjską narracją dotyczącą tego konfliktu. Kreml próbuje bowiem przerzucić odpowiedzialność na Stany Zjednoczone i ich sojuszników w Europie, podkreślając przy tym koszty ponoszone przez społeczeństwa państw członkowskich⁴⁹. Wydaje się zatem, że Kreml chce – przy wykorzystaniu

M. Červenka, *Mediální matrix má povážlivé trhliny*, <https://web.svobodni.cz/clanky/miroslav-cervenka-mediální-matrix-ma-povazlive-trhliny> (data dostępu: 16.04.2015).

⁴³ H. Vilimsky, *Sytuacja na Ukrainie 15 lipca 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140715+ITEM-008+DOC+XML+V0//PL&language=PL>.

⁴⁴ *The KKE denounces...*, op.cit.; M. Ciastoch, *Korwin-Mikke: To Amerykanie zdestabilizowali Ukrainę*, <http://swiat.newsweek.pl/janusz-korwin-mikke-teorie-spiskowe-ameryka-chce-oslabic-rosje>, artykuły,359188,1.html (data dostępu: 18.04.2015).

⁴⁵ *Statement of the Secretariat of the "Initiative" on the recent developments in the Ukraine*, <http://inter.kke.gr/en/articles/Statement-of-the-Secretariat-of-the-Initiative-on-the-recent-developments-in-the-Ukraine/> (data dostępu: 18.04.2015); J. Korwin-Mikke w audycji radiowej „Wybierz swojego prezydenta” w radiu TOK FM, https://www.youtube.com/watch?v=F8GTH4G2E2w&index=15&list=PLVLI1ArZ-BLZ-v4sLKp_nmH_Ml6cF4AZlW (data dostępu: 29.04.2015); *Ucraina, ammissioni Biden...*, op.cit.; M. Červenka, *Mediální matrix...*, op.cit.

⁴⁶ Wyjątkiem jest czeska Partia Wolnych Obywateli, która obok USA oskarża również Unię Europejską o działania mające na celu podporządkowanie sobie Ukrainy. M. Červenka, *Mediální matrix...*, op.cit.

⁴⁷ *The EU's provocative answer to the KKE regarding the attempt to outlaw the CP of Ukraine*, <http://inter.kke.gr/en/articles/The-EU-s-provocative-answer-to-the-KKE-regarding-the-attempt-to-outlaw-the-CP-of-Ukraine/> (data dostępu: 25.04.2015); U. Voigt, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150114+ITEM-007+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 20.04.2015); G. Epiteidos, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE–Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 20.04.2015).

⁴⁸ *Vilimsky: Rolle der NATO...*, op.cit.; Communiqué de presse du Front National, *Sommet de Minsk: le Front National se réjouit du cessez-le-feu obtenu*, <http://www.frontnational.com/2015/02/sommet-de-minsk-le-front-national-se-rejouit-du-cessez-le-feu-obtenu/> (data dostępu: 22.04.2015).

⁴⁹ J. Prus, *Defilada mitów*, „Polityka” 2015, nr 19, s. 17.

partii antyunijnych – skłonić część państw członkowskich do sprzeciwienia się podtrzymywaniu dotychczasowych sankcji, a także zyskać sojuszników wewnątrz Unii⁵⁰. Pewnym potwierdzeniem tej teorii może być fakt, że systematycznie pojawiają się informacje sugerujące powiązania finansowe tych partii z rosyjskimi podmiotami. W ostatnim czasie ujawniono, że francuski Front Narodowy został wynagrodzony za uznanie akcesji Krymu do Rosji⁵¹. Niektórych polityków węgierskiego Jobbiku oskarżono o agenturalną działalność na rzecz Rosji, co pozwala przypuszczać, iż część jej działań była inspirowana przez Kreml⁵². Ponadto część działaczy Interesu Flamandzkiego, pełniąc rolę obserwatorów referendum na Krymie, wbrew oficjalnemu stanowisku partii korzystała z rosyjskiego wsparcia finansowego⁵³.

Oprócz tego głównego – i wspólnego dla większości partii prorosyjskich – elementu przekazu można wyodrębnić pewne cechy specyficzne dla poszczególnych ugrupowań. Francuski Front Narodowy uważa, iż działania zmierzające do zakończenia konfliktu powinny być podejmowane wyłącznie przez państwa europejskie, a nie przez Amerykanów czy instytucje unijne⁵⁴. Drugim charakterystycznym rysem postrzegania tego konfliktu przez Francuzów jest obarczanie środkowoeuropejskich członków Unii winą za zaostrzenie sytuacji na Ukrainie i za narastanie konfliktu z Rosją. Według Frontu Narodowego przedstawiciele tych państw wykorzystują stanowiska zajmowane w unijnych strukturach lub działania swojej diaspory w USA i Kanadzie, żeby antagonizować Europę i Rosję. Kierują się przy tym swoimi antyrosyjskimi fobiami⁵⁵. A zatem choć Front Narodowy chciałby większej aktywności państw europejskich w rozwiązywaniu tego konfliktu, to jednak ogranicza ten postulat do państw zachodniej Europy. Widać więc tutaj pewną niekonsekwencję wynikającą prawdopodobnie ze świadomości, iż państwa sąsiadujące z Rosją nie podzielają ich wizji konfliktu.

⁵⁰ J. Rogoża, *Kreml „zagospodarowuje” europejską skrajną prawicę*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2015-03-25/kreml-zagospodarowuje-europejska-skraina-prawice> (data dostępu: 25.04.2015).

⁵¹ J. Lichfield, *Marine Le Pen battered by controversy as details emerge of hacked Kremlin text messages and holocaust-minimising from her father*, <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/marine-le-pen-battered-by-controversy-as-details-emerge-of-hacked-kremlin-text-messages-and-holocaustminimising-from-her-father-10154589.html> (data dostępu: 24.04.2015).

⁵² D. Sharkov, *Far-Right MEP Accused of Acting as Russian Spy*, „Newsweek” z 26.09.2014, <http://europe.newsweek.com/far-right-mep-accused-acting-russian-spy-273444> (data dostępu: 24.04.2015).

⁵³ D. Bauwens, *Drie Vlaams Belangers zonder mandaat van de partij naar de Krim*, <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.1909292> (data dostępu: 23.04.2015).

⁵⁴ Communiqué de presse du Front National, *Sommet de Minsk...*, op.cit.

⁵⁵ Communiqué de Presse du Front National, *L'Ukraine de l'Ouest désormais „ouvertement” vassalisée par Washington*, <http://www.frontnational.com/2014/12/lukraine-de-louest-desormais-ouvertement-vassalisee-par-washington/> (data dostępu: 24.04.2015); A. Chauprade, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE-Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 24.04.2015); N. Bay, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150114+ITEM-007+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 24.04.2015). Podobnie wypowiedzi można odnaleźć wśród działaczy Ligii Północnej, zob.: M. Borghesio, *Sytuacja na Ukrainie 10 lutego 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150210+ITEM-011+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 24.04.2015).

Dla Ligii Północnej konflikt na Ukrainie nie stanowi najistotniejszego tematu, co jest zrozumiałe w kontekście presji migracyjnej dotyczącej południa Europy i wzmacniającej zagrożenie ze strony terrorystów islamskich. Trudno się więc dziwić, iż deputowani tej partii rzadko zabierają głos w sprawie wydarzeń na wschodzie kontynentu⁵⁶, a jeżeli już to robią, to wśród argumentów przeciw pogarszaniu relacji z Rosją podnoszą głównie niezbędną jej zaangażowania w przeciwdziałanie napływowi nielegalnych imigrantów oraz w walkę z tzw. Państwem Islamskim. W odniesieniu do zakończenia konfliktu partia ta stoi na stanowisku, że należy przede wszystkim przeprowadzić referendum we wschodnich regionach Ukrainy, tak aby ludzie sami mogli się wypowiedzieć, czy chcą być częścią Rosji, czy Ukrainy⁵⁷. Co jednak charakterystyczne dla członków tej partii, nie uznają oni porozumień mińskich za dobre rozwiązanie, ponieważ nie przewiduje się w nich samostanowienia Donbasu⁵⁸.

Janusz Korwin-Mikke – lider polskiej partii KORWIN – podziela dominujące wśród ugrupowań antyunijnych postrzeganie tego konfliktu, lecz nadaje mu pewne specyficzne rysy. Po pierwsze, dostrzega odpowiedzialność Rosji za intensyfikację konfliktu, ale jego zdaniem ma ona ku temu uzasadnione powody⁵⁹. Ponadto uważa on, że zaangażowanie Unii i USA na Ukrainie ma służyć odwróceniu uwagi od problemów gospodarczych i nadchodzącego bankructwa⁶⁰ oraz stordedowaniu rodzącego się sojuszu rosyjsko-chińskiego⁶¹.

Węgierski Jobbik koncentruje się głównie na żyjącej na Ukrainie mniejszości węgierskiej. Politycy tej partii zarzucają Kijowowi, że prześladuje ich rodaków⁶², przeprowadza tam zwiększony pobór do wojska⁶³ i próbuje przejąć węgierskie majątki po to, aby osadzić w nich uciekinierów ze wschodniej Ukrainy⁶⁴. Takie podejście jest

⁵⁶ Warto też wspomnieć, iż Liga Północna zyskała rozgłos medialny dzięki swoistego rodzaju happeningowi, kiedy we wrześniu 2014 r. eurodeputowani tej partii przyszlizli na głosowanie w sprawie umowy stowarzyszeniowej UE – Ukraina w koszulkach z napisami „nie dla sankcji wobec Rosji”. Zob. apa, *Skandal w Parlamencie Europejskim. Koszulki „Nie dla sankcji” i wulgarne gesty włoskich deputowanych*, 17.09.2014, http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103086,16656409,Skandal_w_Parlamencie_Europejskim__Koszulki__Nie_dla.html (data dostępu: 20.04.2014).

⁵⁷ G. Buonanno, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE–Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 21.04.2015).

⁵⁸ M. Borghezio, *Sytuacja na Ukrainie 10 lutego 2015 r.*, op.cit.

⁵⁹ J. Korwin-Mikke, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE–Rosja 16 września 2014 r.*, op.cit.

⁶⁰ J. Korwin-Mikke, *Oświadczenie w/s sytuacji na Ukrainie*, http://korwin-mikke.pl/blog/wpis/oswiadczenie_ws_sytuacji_na_ukrainie/2177 (data dostępu: 21.04.2015).

⁶¹ J. Korwin-Mikke w audycji radiowej „Wybierz...”, op.cit.

⁶² *Armed Ukrainian organization threatens Jobbik and HVIM*, http://www.jobbik.com/armed_ukrainian_organization_threatens_jobbik_and_hvim (data dostępu: 22.04.2015).

⁶³ K. Morvai, *Sytuacja na Ukrainie 10 lutego 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150210+ITEM-011+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 22.04.2015).

⁶⁴ Z. Balczó, *Sytuacja na Ukrainie i stan stosunków UE–Rosja 16 września 2014 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20140916+ITEM-004+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 22.04.2015); K. Morvai, *Sytuacja na Ukrainie 14 stycznia 2015 r.*, <http://www.>

jednak zgodne z całościową polityką tej partii, która kwestie narodowościowe uznaje za jedno z najważniejszych w swoim programie⁶⁵. W wypowiedziach przedstawicieli partii głównego nurtu, zwłaszcza Fideszu, również można znaleźć podobne elementy⁶⁶. Bardzo wyraźnie widać, iż konflikt na Ukrainie stał się dla tych ugrupowań okazją do podważania istniejących granic, a co najmniej uzyskania autonomii dla mniejszości węgierskiej w tym państwie⁶⁷.

Cechą charakterystyczną postrzegania konfliktu na Ukrainie przez Komunistyczną Partię Grecji⁶⁸ jest interpretowanie go przez pryzmat ideologii komunistycznej i interesów międzynarodowego ruchu komunistycznego. W deklaracjach jej liderów nieustannie pojawiają się oskarżenia pod adresem wszystkich stron o imperialistyczne zachowania, zwalczanie klasy robotniczej i działanie w interesie kapitalistycznych monopolii. Jednak przede wszystkim działacze tego ugrupowania upominają się o Komunistyczną Partię Ukrainy i aktywnie protestują przeciw jej delegalizacji⁶⁹, oskarżając przy tym ukraiński rząd o gloryfikowanie faszystowskiej przeszłości^{70,71}. Ich zdaniem taka polityka kijowskich władz może być motywowana obietnicami wsparcia finansowego ze strony Unii Europejskiej⁷². Tak więc konflikt ten jest nowym przejawem toczącej się nieustannie walki klas i służy umacnianiu kapitalistów, a koszty z nim związane ponoszą robotnicy⁷³. Niezwykle interesujące jest również to, że w tym

europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150114+ITEM-007+DOC+XML+V0//PL&language=PL (data dostępu: 22.04.2015).

⁶⁵ *Policies*, <http://www.jobbik.com/policies> (data dostępu: 19.04.2015).

⁶⁶ A. Sadecki, *Węgry wobec konfliktu ukraińsko-rosyjskiego*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-05-21/wegry-wobec-konfliktu-ukraińsko-rosyjskiego> (data dostępu: 22.04.2015).

⁶⁷ Taki postulat można znaleźć m.in. w: M. Gyöngyösi, *Jobbik przeciwko odrodzeniu ludobójczych tradycji na Ukrainie*, http://www.jobbik.com/jobbik_przeciwko_odrodzeniu_ludobojczych_tradycji_na_ukrainie (data dostępu: 21.04.2015).

⁶⁸ Partia ta ma charakter zdecydowanie antyunijny, co jest jednym z głównym elementami odróżniającymi ją od Syrzyzy. Zob. *Declaration of the CC of the KKE on the EU Parliamentary Elections May 2014*, <http://inter.kke.gr/en/articles/Declaration-of-the-CC-of-the-KKE-on-the-EU-Parliamentary-Elections-May-2014/> (data dostępu: 19.04.2015).

⁶⁹ D. Koutsoumpas' *letter concerning the anti-communist laws was delivered to the Ambassador of Ukraine*, <http://inter.kke.gr/en/articles/D-Koutsoumpas-letter-concerning-the-anti-communist-laws-was-delivered-to-the-Ambassador-of-Ukraine/> (data dostępu: 25.04.2015); *The Memorandum of the KKE in relation to the aim of outlawing the CP of Ukraine*, <http://inter.kke.gr/en/articles/Protest-at-the-Ukrainian-Embassy/> (data dostępu: 25.04.2015).

⁷⁰ K. Papadakis, *Sytuacja na Ukrainie 10 lutego 2015 r.*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+CRE+20150210+ITEM-011+DOC+XML+V0//PL&language=PL> (data dostępu: 19.04.2015).

⁷¹ *Statement of the Press Office of the CC of the KKE on the unacceptable anticommunist decision of the Ukrainian Parliament*, <http://inter.kke.gr/en/articles/Statement-of-the-Press-Office-of-the-CC-of-the-KKE-on-the-unacceptable-anticommunist-decision-of-the-Ukrainian-Parliament/> (data dostępu: 19.04.2015).

⁷² K. Papadakis, *More rigorous measures enforcing the ban on the Communist Party (KPU) in Ukraine and the persecution of Communists by the Ukraine government*, Question for written answer to the Commission (Vice-President/High Representative), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+P-2015-005980+0+DOC+XML+V0//EN&language=pl> (data dostępu: 19.04.2015).

⁷³ *The EU's provocative answer...*, op.cit.

konflikcie Rosja nie jest postrzegana przez działaczy Komunistycznej Partii Grecji jednoznacznie pozytywnie. W niemal wszystkich wystąpieniach czy dokumentach podkreśla się, że wojna na Ukrainie stanowi pewną formę obrony swoich interesów przez „kapitalistyczną” Rosję. Jednak nie jest ona uważana za agresora, a raczej za ofiarę działań Stanów Zjednoczonych⁷⁴. Takie postrzeganie Rosji rzutuje też na ocenę aneksji Krymu. Komunistyczna Partia Grecji twierdzi, że dla ludności tego obszaru nie ma znaczenia, czy żyją w kapitalistycznej Ukrainie, czy kapitalistycznej Rosji – ich sytuacja i tak będzie zła. Dobra zaś była w czasach ZSRR i to niezależnie od tego, do jakiej republiki radzieckiej należał ten półwysep⁷⁵.

W przypadku czeskiej Partii Wolnych Obywateli dominuje swego rodzaju narracja wolnorynkowa. Jej działacze wskazują, że sankcje nakładane na Rosję są sprzeczne z zasadami wolnego handlu i raczej przyczyniają się do zaostrzenia konfliktu niż do jego rozwiązania. Według nich jedynie pełne zliberalizowanie wzajemnego handlu zagwarantuje pokój w Europie i na świecie⁷⁶. Głównym powodem zaostrzenia się sytuacji na wschodzie kontynentu jest więc chęć osłabienia Rosji, przejęcia kontroli nad surowcami, a także dążenie do pobudzenia europejskiej i amerykańskiej gospodarki poprzez „stymulant wojenny”⁷⁷, co zbliża ich stanowisko do polskiego KORWIN-a. Oceniając secesję Krymu, wskazują na precedens Słowenii i Kosowa, ale też krajów bałtyckich, które odłączyły się od ZSRR. Zdaniem przedstawicieli Partii Wolnych Obywateli te przykłady pokazują podwójne standardy stosowane przez polityków zachodnich. Według nich Ukraina (podobnie jak Jugosławia czy ZSRR) jest sztucznym tworem, który i tak w końcu się rozpadnie⁷⁸.

Widać zatem, że partie przyjmujące prorosyjski punkt widzenia z jednej strony prezentują zbliżoną optykę wydarzeń na Wschodzie, która wydaje się kształtowana przez rosyjską propagandę. Z drugiej strony ich argumenty zależą od poglądów liderów, postaw ideologicznych lub oczekiwań społecznych. W tym gronie można bowiem znaleźć zarówno komunistów troszczących się o los bratniej partii na Ukrainie, jak i skrajnych zwolenników wolnego rynku, sprzeciwiających się sankcjom ze względu na to, że łamią zasady wolnego handlu. Różni ich wiele, łączy zaś przekonanie, że za „wojnę domową” na Ukrainie odpowiadają Amerykanie, którzy w ten sposób chcą zachować swoje globalne wpływy, a koszty tej „nieodpowiedzialnej polityki” ponoszą Europejczycy.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ *Statement of Press Office of the CC of the KKE on the Ukraine and the referendum in the Crimea*, <http://inter.kke.gr/en/articles/Statement-of-Press-Office-of-the-CC-of-the-KKE-on-the-Ukraine-and-the-referendum-in-the-Crimea/> (data dostępu: 19.04.2015).

⁷⁶ K. Zvára, *Nepletme se do sporu na Ukrajině!*, <https://web.svobodni.cz/clanky/stanoviska-strany/nepletme-se-do-sporu-na-ukrajine> (data dostępu: 22.04.2015).

⁷⁷ M. Červenka, *Mediální matrix...*, op.cit.

⁷⁸ *Svobodní: Nejsme putinovci ani pravdoláskaři*, <https://web.svobodni.cz/clanky/svobodni-nejsme-putinovci-ani-pravdolas kari> (data dostępu: 22.04.2015).

Możliwe implikacje dla działań zewnętrznych Unii Europejskiej

Z przedstawionej analizy wyraźnie wynika, że partie antyunijne bardzo różnie oceniają wydarzenia na wschodzie Ukrainy. Część z nich – szczególnie partie z krajów znajdujących się w pobliżu Rosji – podziela ukraińską wizję konfliktu, wskazując na sprzeczną z prawem międzynarodowym aneksję Krymu czy podkreślając negatywny wpływ Rosji na wydarzenia w Donbasie. Inne odgrywają rolę neutralnego obserwatora, który stara się spojrzeć na problem z rozmaitych punktów widzenia i wyważyć racje wszystkich stron. Jednak największą grupę stanowią ugrupowania pozostające pod wpływem Moskwy i inspirowane jej retoryką. Zasadniczo to zróżnicowanie odzwierciedla poglądy dominujące w poszczególnych krajach członkowskich i z dużym prawdopodobieństwem możemy zakładać, że tam, gdzie silne są sympatie prorosyjskie, partie antyunijne będą przywoływać argumentację Kremla, a tam, gdzie antyrosyjskie – Kijowa. Jest to o tyle zrozumiałe, iż partie antyunijne mają jednocześnie charakter populistyczny, a więc raczej będą podążały za nastrojami społecznymi, niż je kreowały.

Oceniając możliwość oddziaływania partii antyunijnych na aktywność Unii Europejskiej w obszarze konfliktu na Ukrainie, należy przede wszystkim pamiętać o specyficznym systemie instytucjonalnym UE, a także o naturze jej działań zewnętrznych. Fakt, iż partie te pozostają na uboczu głównego dyskursu unijnego, wynika nie tyle z ich słabości, ile z niewielkich kompetencji instytucji, w której są reprezentowane, oraz w niemożności przewyciężenia istniejącej między nimi niechęci. Wybory do Parlamentu Europejskiego zakończyły się względnym sukcesem ugrupowań antyunijnych, lecz w niewielkim stopniu przełożył się on na ich pozycję w unijnej legislaturze. Potencjalna możliwość utworzenia trzeciej co do wielkości frakcji nie została wykorzystana, co pozbawiło większość tych partii realnej możliwości wpływania na funkcjonowanie PE. W badanym obszarze jest to o tyle istotne, iż ograniczyło możliwości uczestniczenia w debacie parlamentarnej. Należy jednak pamiętać, że w obszarze działań zewnętrznych, szczególnie tych związanych z konfliktem na Ukrainie, rola PE jest mocno ograniczona. Jest on raczej forum paneuropejskiej debaty na ten temat, a nie realnym decydem. Istotne znaczenie ma za to Rada Europejska i Rada, w których reprezentowane są władze wykonawcze państw członkowskich. W tych instytucjach partie antyunijne nie mają udziału (poza łotewskim wyjątkiem). O ile jednak – z racji nieuczestniczenia w rządach krajowych – możliwość bezpośredniego oddziaływania partii antyunijnych na decyzje podejmowane przez te instytucje jest niewielka, o tyle wpływ pośredni, poprzez politykę krajową, może być znaczny. Większość analizowanych ugrupowań odgrywa dosyć ważną rolę w swoich macierzystych krajach. Są wśród nich zarówno czołowi gracze, mający realne szanse na udział w rządach, jak np. Front Narodowy, Ruch 5 gwiazdek, Szwedzcy Demokraci, Partia Wolności; są obecne i były partie tworzące koalicje rządowe (Liga Północna, FPÖ, Związek Zielonych i Rolników, Partia Porządek i Sprawiedliwość); są też partie może bez realnej szansy na rządzenie, ale popularne w swoich krajach (UKIP,

Interes Flamandzki, Jobbik, Złoty Świt, Komunistyczna Partia Grecji, Partia Wolnych Obywateli). Wpływając na dyskurs polityczny w swoich ojczyznach, mogą one oddziaływać na decyzje podejmowane przez tzw. partie głównego nurtu. Może się więc okazać – szczególnie jeśli konflikt na Ukrainie będzie się przedłużał, a w Europie utrzyma się stagnacja gospodarcza i narastająca presja migracyjna – że zaczną one zyskiwać na popularności, co zmusi pozostałe partie do przejścia części ich haseł. W takiej sytuacji „odległa” Ukraina może zostać poświęcona na rzecz rozwiązania pozostałych problemów, a tym samym radykalność partii antyunijnych zdeterminuje politykę UE w obszarze postradzieckim.

Wydaje się, iż najbardziej prawdopodobną konsekwencją takiego rozwoju wypadków będzie ograniczenie funkcjonowania programu Partnerstwa Wschodniego. Jeżeli spojrzeć na wypowiedzi przedstawicieli poszczególnych ugrupowań antyunijnych, to bardzo wyraźnie widać, że niemal wszyscy są negatywnie nastawieni do tego projektu. Nie ma przy tym znaczenia, czy są to przedstawiciele partii prorosyjskich, neutralnych czy proukraińskich. Wszystkie one – może z wyjątkiem ugrupowań bałtyckich – oceniają, że to Partnerstwo było bezpośrednią przyczyną wybuchu konfliktu. Ich argumentację można streścić w stwierdzeniu, iż gdyby nie aktywne zaangażowanie UE na obszarze dawnego ZSRR, Rosja nie zostałaby sprowokowana do tak gwałtownej reakcji. Jednak, co istotne, ta wizja podłoża konfliktu nie ma wpływu na ocenę późniejszych działań Moskwy. Dodatkowo znaczna część tych partii – z racji swojego charakteru – jest przeciwna rozszerzaniu Unii, z czym niewątpliwie kojarzone jest Partnerstwo. Mimo że oficjalnie dwie kwestie nie są ze sobą związane, w potocznym odbiorze program ten stanowi przedsięwzięcie członkostwa we Wspólnocie Europejskiej. Trudno więc oczekiwać, iż partie programowo antyunijne nie wykorzystają tej okazji do osłabienia Wspólnoty i zapewnienia sobie większego poparcia. Jednak z największym sprzeciwem tych ugrupowań spotka się zapewne konieczność ponoszenia znacznych kosztów związanych z projektami realizowanymi w ramach Partnerstwa Wschodniego. Jednakże nie chodzi tutaj o same działania wchodzące w zakres programu, a raczej o wsparcie, którego będzie musiała udzielić Unia, aby zakończył się on sukcesem. Wejście w życie umów o pogłębionych i kompleksowych strefach wolnego handlu będzie wymagało od UE zapewnienia silnego wsparcia finansowego wschodnioeuropejskim partnerom. Doświadczenia związane z podobnymi umowami pokazują bowiem, iż na początku nowe kraje narażone są na duże perturbacje gospodarcze⁷⁹. Biorąc pod uwagę, że tę sytuację może próbować wykorzystać Rosja do wzmocnienia pozycji w państwach objętych Partnerstwem, Unia – chcąc utrzymać je w orbicie swoich wpływów – będzie zmuszona do zwiększenia wsparcia finansowego. W kontekście niezbyt dobrej sytuacji finansowej w wielu krajach członkowskich większa pomoc

⁷⁹ R. Sadowski, *Perspektywy umowy o wolnym handlu UE – Ukraina*, „Komentarze OSW” 2012, nr 94, s. 3–4; W. Konończuk, *Ukraina rezygnuje z podpisania umowy stowarzyszeniowej w Wilnie: przyczyny i implikacje*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2013-11-27/ukraina-rezygnuje-z-podpisania-umowy-stowarzyszeniowej-w-wilnie> (data dostępu: 29.04.2015).

dla państw Europy Wschodniej może postawić w centrum debaty politycznej pytanie o sens tych wydatków. Wiele rządów może to wykorzystać, żeby uzasadnić sprzeciw w Radzie wobec zwiększenia szeroko rozumianego budżetu Partnerstwa, co z czasem doprowadzi do jego uwiądnięcia, tak jak było w przypadku innych unijnych projektów⁸⁰. Toteż duże poparcie dla partii antyunijnych w poszczególnych państwach członkowskich, w połączeniu z powszechną wśród nich złą oceną Partnerstwa Wschodniego, może doprowadzić do ograniczenia finansowania tego projektu, a tym samym do jego faktycznego zamrożenia, czy nawet upadku.

Drugą konsekwencją wzrastającego poparcia dla partii antyunijnych może być ograniczenie lub zniesienie sankcji gospodarczych nałożonych na Rosję. Oprócz ugrupowań z krajów bałtyckich niemal wszystkie inne partie podkreślały swoją negatywną ocenę restrykcji gospodarczych nałożonych na ten kraj. Wskazują one przede wszystkim na koszty ponoszone w związku z nimi przez europejskie społeczeństwa oraz ich negatywny wpływ na unijną gospodarkę. Wielu polityków nadal postrzega Rosję jako atrakcyjny i perspektywiczny rynek zbytu. Brak wyraźnych sygnałów świadczących o poprawie sytuacji ekonomicznej w państwach członkowskich może spowodować, że pogląd ten zyska na popularności, a tym wzmocni presję na całkowite zniesienie lub znaczne ograniczenie sankcji. To zaś może skłonić część rządów państw członkowskich do sprzeciwienia się ich przedłużaniu, zwłaszcza że już teraz wiele z nich nie wyklucza takiej decyzji w przyszłości⁸¹. Partie antyunijne mogą przyspieszyć lub sprowokować taką decyzję, podnosząc ten argument w wewnętrznej debacie politycznej i tym samym zmuszając rządy do zajęcia jednoznacznego stanowiska. Już teraz mieliśmy do czynienia ze zbliżoną sytuacją, kiedy rządząca Grecją Syriza musiała się tłumaczyć za poparcie w Radzie decyzji skutkującej podtrzymaniem sankcji nałożonych na Rosję⁸². Podobny rozwój wypadków może nastąpić we Francji i Włoszech, w Austrii czy Finlandii. Grecja z racji swojego trudnego położenia politycznego nie mogła sprzeciwić się pozostałym członkom Rady. W przypadku innych państw – przede wszystkim Francji i Włoch – takie obawy mogą nie zadziałać.

Trzecią konsekwencją dużego poparcia dla partii antyunijnych w poszczególnych państwach członkowskich może być wzrastająca presja społeczna na zakończenie izolacji Rosji i podjęcia z nią współpracy w celu ustabilizowania sytuacji w basenie Morza Śródziemnego. Należy bowiem pamiętać, że dla wielu państw członkowskich obecnie głównym problemem jest nie konflikt na wschodzie Europy, ale gwałtownie zwiększający się napływ nielegalnych imigrantów z Afryki i Bliskiego Wschodu na

⁸⁰ Można w tym kontekście wymienić Synergię Czarnomorską, zob. J. Dziuba, *Synergia czarnomorska – regionalne fiasko UE?*, 26.07.2008, <http://www.psz.pl/127-unia-europejska/joanna-dziuba-synergia-czarnomorska-regionalne-fiasko-ue> (data dostępu: 29.04.2015).

⁸¹ Zob. E. Kaca, H. Galewicz, *Krucza jedność Unii: perspektywy utrzymania polityki sankcji wobec Rosji*, „Biuletyn PISM” 2015, nr 44.

⁸² *Minister: Greece misinterpreted over Russia sanctions*, <http://www.euractiv.com/sections/euro-finance/minister-greece-misinterpreted-over-russia-sanctions-311663> (data dostępu: 2.05.2015).

jej południu⁸³. Biorąc pod uwagę, iż partie antyunijne w większości mają charakter antyimigrancki, należy się spodziewać zwiększenia intensywności debaty na ten temat. Z pewnością ugrupowania te będą starały się poprawić swoje notowania, odwołując się do obaw elektoratu związanych z napływem uchodźców, na co partie głównego nurtu, w tym partie rządzące, będą musiały zareagować. Wzrastające presja na rozwiązanie problemu nielegalnej imigracji może skłonić rządy do poprawy relacji z Rosją w zamian za pomoc w ustabilizowaniu sytuacji, zwłaszcza w Syrii i Libii⁸⁴. Może zatem dojść do sytuacji, w której kosztem uznania wpływów Rosji w obszarze postradzieckim część państw członkowskich będzie próbowała rozwiązać problem uchodźców. Taki rozwój wypadków wydaje się szczególnie prawdopodobny w przypadku Włoch i Francji, szczególnie podatnych na napływ nielegalnych imigrantów i z silnymi partiami antyunijnymi.

Należy również pamiętać o specyfice poszczególnych państw członkowskich i pochodzących z nich partii antyunijnych. Jak pokazała przedstawiona tu analiza, każda z nich ma swoją odrębną argumentację uzasadniającą zajmowaną pozycję lub odmienny punkt widzenia na omawiany konflikt. Jak dotąd te odmienności nie wpływają w istotny sposób na instytucje unijne. Jednak wraz ze wzrostem znaczenia tych partii – a w niektórych państwach jest to prawdopodobne – owa specyfika może zacząć oddziaływać na politykę poszczególnych rządów, a w konsekwencji przełożyć się na aktywność UE. Przykładowo rząd grecki może zacząć wskazywać na antydemokratyczny charakter władzy na Ukrainie w związku z delegalizacją komunistycznej partii w tym kraju, a władze Włoch mogą wykorzystać konflikt z Rosją, aby wywrzeć większy nacisk na realizację unijnej polityki klimatycznej. Sam fakt zaakceptowania przez francuski rząd wykluczenia z negocjacji w ramach formatu normandzkiego Amerykanów i Polaków może świadczyć o mniej lub bardziej uświadomionym przyjęciu przez tamtejszych polityków poglądów Frontu Narodowego. Dlatego też poznanie specyficznych argumentów partii antyunijnych może odpowiedzieć nam możliwe działania poszczególnych rządów, które mogą wpłynąć na aktywność UE w tym obszarze.

Zakończenie

Wzrastające w ostatnim czasie poparcie dla partii antyunijnych niewątpliwie stawia przed Unią Europejską poważne wyzwanie. Problemem nie są same ugrupowania, ale to, że odzwierciedlają one rzeczywiste nastroje społeczne, i to z nimi musi poradzić sobie UE. Konflikt na Ukrainie pokazuje, że wbrew obiegowej opinii partie te są

⁸³ P. Kowalczyk, *Ludzka powódź*, „Polityka” 2015, nr 18, s. 12–14.

⁸⁴ O tym, że Rosja wykorzystuje sytuację w basenie Morza Śródziemnego w negocjacjach z państwami członkowskimi, świadczy fakt blokowania przez nią na forum Narodów Zjednoczonych decyzji w sprawie zatapiania łodzi służących do transportu nielegalnych imigrantów. Zob. A. Retteman, *Russia to oppose EU sinking of migrant smuggler boats*, <https://euobserver.com/foreign/128597> (data dostępu: 7.05.2015).

zróznicowane w swoich poglądach i obok ugrupowań jawnie prorosyjskich możemy znaleźć i takie, które starają się być mniej lub bardziej obiektywne oraz zbliżone do ukraińskiego punktu widzenia. Truizmem jest stwierdzenie, iż tak samo podzielone są społeczeństwa europejskie, a partie te starają się jedynie właściwie odczytać nastroje społeczne. Jednak interesujące jest to, że frakcja Europy Wolności i Demokracji Bezpośredniej, niezwykle podzielona w innych kwestiach, akurat w stosunku do wydarzeń na Wschodzie prezentuje w miarę zbieżne stanowisko. Wśród partii niezrzeszonych dominuje rosyjska narracja na temat tego konfliktu, co mogłoby sugerować, iż partie te pośrednio lub bezpośrednio czerpią inspirację ze stanowiska Moskwy. Pewnym potwierdzeniem tej tezy jest fakt, iż wiele argumentów i przykładów w wypowiedziach przedstawicieli tych partii powtarza się, przywołując na myśl funkcjonujące w polskiej polityce tzw. przekazy dnia. Nie jest jednak wykluczone, że nie byłyby one aż tak jawnie prorosyjskie, gdyby nie istniało takie zapotrzebowanie społeczne. Czy ma to znaczenie dla działań zewnętrznych Unii? Wydaje się, że tak, ponieważ partie te starają się prezentować głos elektoratu niedostrzeganego przez ugrupowania głównego nurtu. Jeżeli więc partie antyunijne zyskują na poparciu, to prędzej czy później reszta sceny politycznej będzie próbowała przejąć pewne elementy ich programu. Stracić może na tym wschodnia część Europy, przede wszystkim państwa Partnerstwa Wschodniego. Europejczycy – zmęczeni kolejnymi rozszerzeniami, cięciami wydatków socjalnych i trudną sytuacją na rynku pracy, wystraszeni szturmem imigrantów na ich granice oraz realnymi groźbami ataków terrorystycznych – stosunkowo łatwo mogą zgodzić się na uznanie wyłącznego prawa Rosji do decydowania o strefie postradzieckiej w zamian za otwarcie rynku zbytu i zyskanie sojusznika w rozwiązywaniu problemów w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie. A taka decyzja może zostać podjęta nie przez partie antyunijne, ale zainspirowane przez nie ugrupowania rządzące. Jak się wydaje, to może być najbardziej istotna konsekwencja dla działań zewnętrznych Unii, wynikająca ze wzrastającego poparcia dla omawianych ugrupowań.

Eurosceptical Parties' Attitudes towards the Conflict in Ukraine: Implications for the EU's External Actions

This paper reviews the attitudes that Eurosceptical parties represented in the European Parliament hold towards the conflict in Eastern Ukraine. An analysis of party policy programmes and statements of the main Eurosceptical politicians reveals three groups of views developed among Eurosceptical parties as regards the conflict in Ukraine: pro-Ukrainian, neutral and pro-Russian. Furthermore, the analysis indicated that parties within each subcategory held both common and unique attitudes towards the conflict. In light of this analysis, the article discusses the possible implications for the EU's external action. An increase in public support for those parties could impoverish the Eastern Partnership, limit sanctions against Russia

or terminate the Kremlin's isolation. The latter effect could give the impression to Western European Member States that Russia has a right to make decisions about the future of the entire post-soviet region. As a result, it is unlikely that the Eurosceptical parties will gain power. Instead it is more likely that the mainstream parties will absorb parts of the radical Eurosceptics' programmes.

Keywords: euroscepticism, EU's external actions, Ukraine, Russia

